

ЗЛИТТЯ ТА ПОГЛИНАННЯ ЯК ЗАСІБ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Процес реорганізації компаній шляхом злиття та поглинання сягає початку ХХ ст. У світовій економіці спостерігалось п'ять хвиль злиттів і поглинань, внаслідок чого з'явилися компанії супергіганти.

Якісно новим етапом розвитку процесу злиття чи поглинання стали 70-ті роки минулого століття, коли почали створюватися альянси конгломератного типу між компаніями різних галузей економіки.

Практично всі укладені угоди про злиття компаній характеризувались взаємною зацікавленістю учасників, тобто мали дружній характер. Починаючи з 80 – 90-х років характер угод про злиття та поглинання змінився: виникає тенденція ворожих поглинань та укладення угод із чітким стратегічним розрахунком отримати синергічний ефект від нового бізнес-альянсу.

Для кожної компанії характерні властиві саме їй мотиви та причини. Змусити чи спонукати компанію укласти угоди з конкурентом можуть наступні групи чинників:

- внутрішня потреба компанії, зумовлена необхідністю пошуку нового напрямку чи способу свого розвитку;
- зовнішні умови, спричинені зміною бізнес-середовища, що загрожує зниженням ефективності діяльності компанії та змушує її шукати нові шляхи розвитку;
- васні бажання, плани та амбіції менеджменту компанії.

Дослідження економіко-правових засад корпоративного управління, та покращення ефективності їх державного регулювання є основою для формування потужного корпоративного сектору економіки.

Ринок злиття та поглинання в Україні знаходиться на початковому етапі розвитку. Недостатній рівень розвиненості фондового ринку впливає на доступність інформації щодо кількості проведених угод, а також про подальший розвиток компаній. Як наслідок, відсутність статистичної бази здійснених угод.

У законодавстві України немає визначення поняття «поглинання». На практиці це означає отримання контролю однією компанією над акціями або активами іншої компанії. Існують три загальноприйняті моделі поглинання: придбання корпоративних прав; придбання активів; придбання боргів.

У результаті корпоративної реструктуризації (реорганізації) змінюється правовий статус юридичної особи. За формальними ознаками розглядають три види реорганізації:

- спрямовану на укрупнення підприємства (злиття, приєднання, поглинання);
- спрямовану на подрібнення підприємства (поділ, виділення);
- без змін розмірів підприємства (перетворення).

При реорганізації підприємства слід враховувати такі законодавчі передумови та вимоги:

- порядок державної реєстрації (перереєстрації) та ліквідації суб'єктів господарювання;
- вимоги антимонопольного законодавства;
- вимоги щодо захисту інтересів кредиторів підприємства, його власників, персоналу, тощо;
- порядок емісії акцій (у разі реорганізації акціонерного товариства);
- можливі екологічні, демографічні та інші наслідки локального масштабу.

До основних форм реорганізації, результатом яких є укрупнення підприємств, належить злиття кількох підприємств в одне, приєднання одного або кількох підприємств до одного, а також їх взаємне поглинання.

За роки незалежності в Україні було сформовано масштабний корпоративний сектор економіки (табл. 1).

Таблиця 1.

Динаміка питомої ваги корпоративного сектора у загальній кількості підприємств в Україні за 2004-2008 рр.

Роки	2004	2005	2006	2007	2008
Всього об'єктів в Україні згідно з ЄДРПОУ	981054	1023396	1070705	1133200	1187028
Корпоративний сектор всього	40456	40583	40008	39134	38053
%	4,12	3,96	3,73	3,45	3,2

В антимонопольних законодавствах більшості країн розглядають горизонтальне злиття (приєднання, поглинання) та вертикальне.

Горизонтальне злиття – це об'єднання двох фірм, які виробляють однаковий товар чи надають однакові послуги.

Вертикальне злиття – це злиття одного підприємства з його постачальником сировини чи споживачем продукції.

Зараз в Україні багато галузевих підприємств показують зростання більше 30% на рік. Коли темпи знизяться до 5–10%, тоді рости доведеться

тільки за рахунок злиття і поглинань, у зв'язку з чим відбуватиметься укрупнення і консолідація бізнесу.

Розв'язання проблеми злиття (поглинання) підприємств в усіх галузях промисловості України нашою проблемою є ряд перешкод державного регулювання зовнішніх механізмів корпоративного управління: незавершеність приватизації великих та середніх підприємств; відсутність належних гарантій захисту приватної власності; складності доступу до іноземної валюти; недосконалий режим зовнішньої торгівлі; низька норма прибутку на вкладений капітал та тривалі терміни окупності; недостатньо високий рівень інвестиційної привабливості корпорацій; незавершеність формування інфраструктури ринку цінних паперів; низький рівень розвитку підприємництва.

Подолання розглянутих перешкод вимагає реформування національної економіки України, що буде сприяти активізації механізмів корпоративного управління, формуванню потужних вітчизняних корпорацій у різних галузях економіки.

Література:

1. Грищенко Н.В. Світовий досвід реструктуризації підприємств / Грищенко Н.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – №6. – С.67-72.
2. Кириченко О.А. Деякі аспекти злиття та поглинання компаній у світлі побудови нової інтеграційної системи економіки / Кириченко О.А. // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №2 (92). – С. 45-55.
3. Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України: статистичний бюлетень станом на 1 липня 2008 року. – К.: – 2008. – 70 с.

Серединська В.М., к. е. н., доцент,

Саченко С.І., к. е. н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

САНАЦІЙНИЙ АУДИТ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ЗДІЙСНЕННЯ

Сучасні умови господарювання визначаються активним розвитком кризових явищ як на макро, так і на макрорівнях. Даний факт підтверджується значною кількістю збиткових підприємств та збільшенням кількості справ про банкрутство, розглянутих господарськими судами. Банкрутство підприємства та його ліквідація означають не тільки збитки для акціонерів, кредиторів, виробничих партнерів, споживачів продукції, а й зменшення податкових надходжень у бюджет, а також збільшення безробіття, що теж може стати одним із факторів макроекономічної нестабільності.